

Handläggare
Mårten Sundholm
Telefon: 08-50833869**Till**
Utbildningsnämnden
2026-06-11

Funktionsprogram för skollokalerna 2026

Förslag till revidering av program

Förvaltningens förslag till beslut

1. Utbildningsnämnden godkänner utbildningsförvaltningens förslag till revidering av Funktionsprogram för skollokalerna.
2. Utbildningsnämnden ger utbildningsförvaltningen i uppdrag att vid behov besluta om mindre ändringar och revideringar i programmet.

Sammanfattning

Utbildningsnämndens Funktionsprogram för skollokalerna används sedan 2014 som beställningsunderlag vid ny-, om- och tillbyggnation i stadens skolor. Funktionsprogrammet beskriver vilka kvaliteter och egenskaper som ska uppnås i de färdiga lokalerna.

Utbildningsförvaltningen föreslår att funktionsprogrammet revideras genom att funktionskrav samt en kunskapshöjande text kring lokaler för anpassad grundskola läggs till. Revideringen syftar till att säkerställa likvärdig planering och utformning av dessa lokaler.

Utbildningsförvaltningen föreslår därför att utbildningsnämnden godkänner förvaltningens förslag till revidering av Funktionsprogram för skollokalerna. Förvaltningen föreslår vidare att utbildningsnämnden delegerar till förvaltningen att besluta om mindre ändringar och revideringar i programmet.

Bakgrund/Ärendet

Vid ny-, om- och tillbyggnation i skolor använder utbildningsförvaltningen utbildningsnämndens Funktionsprogram för skollokalerna som huvudsakligt beställningsunderlag. Programmets syfte är att säkerställa att staden beställer och bygger ändamålsenliga pedagogiska lokaler för ett långsiktigt bruk. Att det finns ett tydligt gemensamt beställningsunderlag för nämndens lokalprojekt innebär mer effektiva planeringsprocesser och ger

förutsättningar för likvärdighet i planering och utformning av skollokaler.

Den första versionen av Funktionsprogram för skollokaler fastställdes av utbildningsnämnden i mars 2014 (dnr 13-007/8299). Programmet togs fram i samverkan mellan grundskoleavdelningen och avdelningen för ekonomi och styrning, och med medverkan av såväl skolledare och pedagogisk personal som elever och vårdnadshavare.

Programmet har därefter genomgått årliga revideringar av större eller mindre karaktär, där nya delar lagts till och gamla delar uppdaterats. Sedan 2016 gäller funktionsprogrammet i relevanta delar även för gymnasieskolan. Under 2021–2022 genomförde utbildningsförvaltningen en större utvärdering av fyra skolor som beställts enligt funktionsprogrammet. Under 2025 gjordes en aktualitetsprövning av programmets övergripande intentioner.

Funktionsprogrammets krav ska leda till goda lokalmässiga förutsättningar för såväl pedagogiska som administrativa och stödjande delar av skolverksamheten. Programmet tillämpas i kombination med andra styrande dokument, som lagstiftning, myndighetskrav och SISAB:s projekteringsanvisningar.

Funktionsprogrammet används som underlag i samtliga skolbyggnadsprojekt, men förutsättningarna för tillämpning kan skilja sig från projekt till projekt. I nybyggnadsprojekt ska funktionsprogrammet som regel tillämpas i sin helhet, medan det i om- och tillbyggnadsprojekt tillämpas i relevanta delar. Som utgångspunkt innehåller programmet därför inte rent tekniska kravställningar (som faller på fastighetsägarens ansvar) eller krav som är tydligt reglerade i lagstiftning eller andra styrdokument.

Programmets styrande delar fastställs av utbildningsnämnden och redovisas som bilaga till tjänsteutlåtandet. Utöver detta finns ett antal icke styrande stödmaterial som fastställs på förvaltningsnivå. De två viktigaste stödmaterialen är råd att tänka på som förtydligar och preciserar funktionskraven och lokalprogrammet som innehåller riktvärden för fördelning av lokalyta samt vissa rekommendationer kring rumssamband och rumsspecifik utrustning.

Projektportfölj

Funktionsprogram för skollokaler togs fram i en tid när staden stod inför en stor utbyggnad av beståndet av skollokaler och ett stort antal nya skolbyggnader och större utbyggnadsprojekt planerades. I dag visar stadens befolkningsprognoser och elevantalsframskrivningar en minskning av elevantalet i stadens skolor under

flera år framöver. Samtidigt ser förvaltningen ett ökande behov av elevplatser i anpassad grundskola. Mot bakgrund av detta planerar förvaltningen för ett jämförelsevis stort antal nya platser i anpassad grundskola framöver. Planeringen redovisas närmare i utbildningsnämndens lokalförsörjningsplan för 2027–2034 (dnr UTBF 2026/613).

Föreslagna revideringar

Utbildningsförvaltningen har arbetat fram ett förslag till revidering av Funktionsprogram för skollokaler som i huvudsak består av två delar:

1. En text som beskriver anpassad grundskola som skolform, vilka särskilda behov som finns avseende lokaler samt vilka avvägningar som bör göras vid om- eller tillbyggnation i befintliga lokaler.
2. Funktionskrav avseende lokaler för anpassad grundskola som beskriver vilka kvaliteter och egenskaper som ska uppnås i de färdiga lokalerna.

Det fullständiga förslaget redovisas i bilaga 1. Ny eller ändrad text är understruken i bilagan. Efter att utbildningsnämnden fastställt det reviderade programmet kommer förvaltningen att arbeta fram kompletterande stödmaterial för tillämpning i lokalprojekt.

Förslaget syftar bland annat till ökad tydlighet kring den anpassade grundskolans plats i skolan som helhet. Förslaget innehåller i detta avseende krav som berör den anpassade grundskolans tillgång till gemensamma lokalresurser, som skolgård, matsal, skolbibliotek och praktisk-estetiska undervisningslokaler.

Vid planering av specialiserade verksamheter för elever med flerfunktionsnedsättningar eller omfattande fysiska funktionsnedsättningar kommer det att krävas en analys av vilka behov och förutsättningar som gäller i det enskilda projektet.

Ekonomi

Funktionsprogram för skollokaler krävställer utformningen av utbildningsnämndens lokalbestånd i samband med lokalförändringar, och påverkar därmed nämndens lokalkostnader. Utbildningsförvaltningens ambition är att tillhandahålla såväl ändamålsenliga som kostnadseffektiva lokaler för ett långsiktigt bruk.

Vid revideringar och tillägg i programmet gör förvaltningen såväl internt som i dialog med SISAB bedömningar av nyttan i relation till de ekonomiska konsekvenserna. Ekonomiska effekter av programmets kravställningar är också en faktor vid erfarenhetsåterföring och utvärdering.

Vid mer generella genomlysningar tillsammans med SISAB har funktionsprogrammets krav bedömts utgöra en relativt liten andel av skillnaden i kostnader jämfört med grundläggande myndighetskrav. En stor andel av skillnaden utgörs av ventilationskrav som utgår från att programmet anger att alla lokaldelar ska vara användbara som pedagogisk yta – en ambition som samtidigt innebär större flexibilitet och effektivitet i lokalanvändningen.

Programmets tillämpning i varje enskilt projekt är beroende av projektets specifika förutsättningar, och programmet ger utrymme att anpassa tillämpningen utifrån såväl ekonomiska som tekniska begränsningar. Om ett enskilt krav bedöms som onödigt kostnadsdrivande i ett enskilt projekt görs normalt avsteg. Detta är särskilt vanligt vid till- och ombyggnadsprojekt.

Funktionsprogrammet syftar även till att begränsa administrativa kostnader, kostnader för fel- och överprojektering och kostnader för kompletteringar i efterhand. Genom att på förhand fastställa generella funktionskrav kan planerings- och beställningsprocessen effektiviseras och förbättras. Tydliga kravställningar underlättar planeringen i tidiga skeden, exempelvis vid bedömning av lämpliga skolor för tillbyggnation. Tydliga och på förhand bestämda krav minskar även risken för att önskemål från enskilda intressenter i ett lokalprojekt leder till kostnadsdrivande åtgärder.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för ekonomi och styrning, i samverkan med grundskoleavdelningen och SISAB.

Ärendet kommer att behandlas i samverkan med de fackliga organisationerna den 2 juni 2026. Funktionshinderrådet kommer att få möjlighet att behandla ärendet vid sammanträdet den 3 juni 2026.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Utbildningsnämndens funktionsprogram för skollokaler är ett viktigt verktyg i utbildningsförvaltningens arbete med att tillhandahålla likvärdiga och ändamålsenliga skollokaler. På grund av minskande elevunderlag planerar förvaltningen i dagsläget betydligt färre ny- och utbyggnadsprojekt och en större andel mindre verksamhetsanpassningar än tidigare. Detta innebär att funktionsprogrammets roll i lokalprojekten förändras.

Samtidigt finns det i förvaltningens planerade utökning av antalet platser i anpassad grundskola ett behov av såväl kunskapshöjande insatser som tydliga ramar och riktlinjer för lokalernas utformning.

Förvaltningen anser att den föreslagna revideringen av Funktionsprogram för skollokaler innebär förbättrade förutsättningar för planering och utformning samt för mer effektiva arbetssätt. En viktig ambition är att undvika att onödigt kostsamma lösningar beställs och genomförs. Förslaget bygger på flera sammankopplade utredningsarbeten som genomförts under flera år, samt på erfarenheter från både genomförda och pågående lokalprojekt.

De nya krav som föreslås ligger i linje med förvaltningens befintliga hållning avseende lokaler för anpassad grundskola. Förvaltningen arbetar redan i nuläget med exempelvis trygghet, säkerhet och tillgänglighet i utformningen av lokalerna. Det är dock viktigt att notera att varje skolbyggnad bedöms utifrån sina förutsättningar, men att funktionsprogrammet fungerar som en gemensam grund för dessa bedömningar.

I arbetet med revideringen kring lokaler för anpassad grundskola har förvaltningen i dialog med SISAB genomfört en övergripande analys av förslagets ekonomiska effekter. Förvaltningens bedömning är att ett fåtal av de föreslagna funktionskraven kan vara kostnadsdrivande jämfört med tidigare genomförda lokalprojekt för anpassad grundskola. Exempelvis ser förvaltningen ett behov av att utrusta den anpassade grundskolans hemvister för praktiskt-estetisk undervisning. Detta för att avlasta ordinarie specialsalar samt skapa förutsättningar för verksamheten att möta enskilda elevers behov. Om kravställningar kring detta övertolkas i lokalprojekten riskerar det att leda till dyra lösningar. Kravställningar som enligt förvaltningens bedömning riskerar att leda till dyra lösningar kommer därför särskilt förtydligas i stödmaterial för att begränsa tolkningsutrymmet.

Förvaltningen bedömer att revideringen som helhet inte är kostnadsdrivande i förhållande till nyttan och att den föreslagna revideringen kommer leda till en ökad likvärdighet avseende lokaler för anpassad grundskola.

Framtida revideringar

Tidigare revideringar har fastställts av utbildningsnämnden i samband med nämndens lokalförsörjningsplan. Detta har inneburit en förutsägbarhet vid planering av revideringar och samtidigt betonat programmets koppling till utbyggnaden av nämndens lokalbestånd. Programmet är nu betydligt mer omfattande och heltäckande än det var från början och förvaltningen ser mot bakgrund av nuvarande projektportfölj ett större behov av flexibilitet i hanteringen.

Förvaltningen föreslår att utbildningsnämnden delegerar åt förvaltningen att besluta om mindre justeringar i programmet. Förslag till revideringar som påverkar programmets övergripande inriktning eller bedöms leda till större konsekvenser för hur stadens skolbyggnader utformas bör dock fortsatt beslutas av utbildningsnämnden.

För närvarande pågår en utredning om utformning av omklädningsrum för idrottsundervisning. Förvaltningen avser även att utreda samordningen mellan de lekvärdesriktlinjer kommunfullmäktige har beslutat om (dnr KS 2025/935) och funktionsprogrammets krav kring utemiljö för att avgöra i vilken form stadens kravställningar bäst presenteras.

Konsekvenser för barn och barns rättigheter

Förvaltningen anser att den föreslagna revideringen av Funktionsprogram för skollokaler innebär positiva konsekvenser för barn i allmänhet och för barn med funktionsnedsättning i synnerhet. Det reviderade programmet ställer på ett samlat sätt tydligare krav på den fysiska lärmiljön. Detta förväntas tillsammans med den kunskapshöjande ambitionen leda till att staden beställer och bygger mer ändamålsenliga lokaler för elever i anpassad grundskola. Ett exempel på en aspekt som får större tydlighet än tidigare är kravställningar kring delaktighet och social lärmiljö samt kopplingen till skolans gemensamma lokalresurser.

Barnets perspektiv har tagits omhand genom analyser av studiebesök och dialog med verksamhetsrepresentanter. Förvaltningen arbetar för att ta fram dialogmetoder som passar även för elever i anpassad grundskola, och avser att utefter behov och lämplighet tillämpa dessa metoder vid framtida utvärderingar av den fysiska lärmiljön, i syfte att utveckla funktionsprogrammet.

Förvaltningens förslag till beslut

Utbildningsförvaltningen föreslår att utbildningsnämnden godkänner förvaltningens förslag till revidering av Funktionsprogram för skollokaler. Förvaltningen föreslår vidare att utbildningsnämnden delegerar till förvaltningen att besluta om mindre ändringar och revideringar i programmet.

Per Törnvall
Utbildningsdirektör
Utbildningsförvaltningen

Ulrika Klemets
Avdelningschef
Utbildningsförvaltningen